

СПІВВІДНОШЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ІЗ ПУБЛІЧНОЇ ОБІЦЯНКИ ВІНАГОРОДИ, ГРИ ТА ПАРІ

THE RATIO BETWEEN OBLIGATIONS FROM A PUBLIC PROMISE OF REWARD, FROM A GAME AND FROM A BET

Майна Г.С., аспірантка
кафедри цивільного права № 2

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена розгляду співвідношення зобов'язань з публічної обіцянки винагороди, гри та парі. Актуальність теми обумовлюється тим, що в сучасних умовах порядок формування відносного цивільного правовідношення з публічної обіцянки винагороди, а також власне конструкція відповідного недоговірною цивільного правовідношення все більше використовується у сфері розваг. Активний розвиток останньої обумовлює необхідність визначення співвідношення між зобов'язаннями з публічної обіцянки винагороди та зобов'язаннями з гри та парі.

У статті визначається сутність правовідносин із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу, з публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу, а також з гри та парі. Встановлюється, що гра є різновидом парі. Окреслюються спільні риси у формуванні досліджуваних цивільних правовідносин, визначається специфіка їх суб'єктного складу. Окрема увага присвячена розгляду об'єкта та змісту відповідних зобов'язань.

Формується висновок, що публічна обіцянка винагороди може виступати платформою для встановлення правовідносин з гри та парі, хоча останні також можуть виникати і на підставі цивільно-правового договору. така юридична платформа практично повністю забезпечує всі можливості варіації виникнення правовідносин гри та парі, зокрема як при їх неазартній, так і азартній властивості. Хоча саме азартні гри, які передбачають здійснення гравцем (гравцями) певного майнового надання на користь іншого гравця чи організатора гри і визначають залежність збільшення майнової сфери такого гравця або втрати надання від результатів гри, найбільше демонструють ту обставину, що конструкція порядку правовстановлення з публічної обіцянки винагороди не проектувалась спеціально для виникнення зобов'язань з гри та парі, проте може бути використана і для цієї мети. окреслена платформа правовстановлення, зазвичай, використовується для одержання особою, яка пообіцяла винагороду, певного блага від виконання завдання, взамін передачі виконавцю винагороди, або проведення конкурсу, що не завжди має характер гри.

Ключові слова: зобов'язання, публічна обіцянка винагороди, винагорода, завдання, конкурс, гра, парі.

The article is devoted to determination the ratio between obligations from a public promise of reward, from a game and from a bet. The actuality of the theme is determined by more frequent usage of a construct of civil legal relationship from public promise of reward and the rules of its establishment for establishing non-contractual relationships in entertainment. The active evolution of entertainment determines the necessity to define the ratio between obligations from a public promise of reward, from a game and from a bet.

The essence of relationship from a public promise of reward without contest, the essence of relationship from a public promise of reward by the results of a contest and relationships from a game and from a bet are considered. It is defined that a game is a kind of a bet. The common signs of rules of forming the analyzed civil relationships as well as specificity of its subjective composition are defined. The considerable attention is devoted to examination of an object and a content of appropriate obligations.

The author states that public promise of reward can serve as platform for establishing the relationships of a game or of a bet. But such relationships can also be established by civil law contract. At the same time such juridical platform almost completely covers an all possible variations of establishment the relationships of a game or of a bet regardless of their gambling or non-gambling character. But gambling that determines the necessity to make some bet to another player or a manager and possibility to get enriched in case of a win or to lose the bet in case of defeat clearly shows that the rules of establishing the relationships from a public promise of reward have not been created especially for establishment the obligations from a game or a bet but despite of that they can be used for such purposes. At the same time the mentioned platform used frequently exactly for getting some goods by a person who promised a reward from the act of task performance and the next transfer of a reward to the performer by such a person. Also such platform often used for contest arrangement in situations when such contest is not a game.

Key words: obligation, public promise of reward, reward, task, contest, game, bet.

Постановка проблеми. Зобов'язання з публічної обіцянки винагороди досить тісно пов'язується з концепцією гри. За сучасних умов порядок формування відносного цивільного правовідношення з публічної обіцянки винагороди, а також власне конструкція відповідного недоговірною цивільного правовідношення все більше використовується у сфері розваг. Активний розвиток останньої обумовлює необхідність визначення співвідношення між зобов'язаннями з публічної обіцянки винагороди та зобов'язаннями з гри та парі. В першу чергу аналіз відповідних питань здаген поглибити сучасні наукові уявлення про зобов'язання з публічної обіцянки винагороди, зокрема їх правову природу та порядок виникнення, адже належне теоретичне осмислення відповідної тематики виступає передумовою для формування пропозицій з вдосконалення положень чинного цивільного законодавства України.

З прикладної ж погляду теоретична розробка зазначеної тематики може сприяти підвищенню ефективності практики правореалізації та правозастосування у зазначеній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правової природи підстав виникнення й особливостей динаміки недоговірних зобов'язань, зокрема правовідносин із публічної обіцянки винагороди, ставала предметом

наукового осмислення таких вчених, як С.С. Алексєєв, І.В. Венедіктова, Є. Годеме, Н.Ю. Голубєва, І.В. Жилінкова, В.М. Ігнатенко, О.С. Іоффе, А.В. Коструба, О.О. Кот, Т.С. Ківалова, Н.С. Кузнецова, Р.А. Майданик, В.В. Надьон, О.О. Отраднава, О.В. Подвірна, Я.М. Романюк, М.Є. Саракман, І.В. Ткач, Р.О. Халфіна, Ю.Є. Ходико, Я.М. Шевченко, Р.Б. Шишка, О.Я. Явор, В.Л. Яроцький та ін.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні співвідношення між зобов'язаннями із публічної обіцянки винагороди та зобов'язаннями з гри та парі за цивільним законодавством України.

Основний матеріал дослідження. Цивільні відносини з публічної обіцянки винагороди стали предметом окремої уваги на рівні положень чинного Цивільного кодексу України (далі – ЦК України). Актам цивільного законодавства присвячено окрему главу 78, до складу якої входять 14 статей. Зазначені правовідносини мають відносний характер і становлять цивільно-правове зобов'язання. Правовідносини з гри та парі також мають відносний характер і є зобов'язаннями, однак не стали предметом окремої уваги в положеннях чинного цивільного законодавства України. Ба більше, такі правовідносини називаються в юридичній літературі натуральними [1, с. 157; 2, с. 116], тобто

такими, що не підлягають судовому захисту, а тому і виконання яких не може забезпечуватися апаратом державного примусу. Водночас, як зазначає В.В. Логвиненко, в умовах дедалі більшого використання зобов'язань з азартної гри положень про правочин та зобов'язання недостатньо для вирішення питань, що виникають в практиці, і які пов'язані з азартними ризиками [3, с. 148].

Приписи глави 78 ЦК України розділені між двома параграфами, які регулюють відносини з публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу та за його результатами. Правовідносини з гри та парі також не є тотожними одні одним, хоча і об'єднуються загальною концепцією.

У зв'язку з цим розгляд піднятого питання необхідно проводити на платформі протиставлення особливостей виникнення зобов'язань з публічної обіцянки винагороди, зокрема в контексті їх поділу на ті, що не пов'язані з проведенням конкурсу та за результатами конкурсу, а також специфіки конструкції таких правовідносин особливостям виникнення зобов'язань з гри та парі й специфіці їх конструкції.

1. Сутність правовідносин з публічної обіцянки винагороди, гри та парі.

З положень глави 78 ЦК України випливає, що при здійсненні публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу особа зобов'язується передати таку винагороду за передавання їй відповідного результату (передавання інформації, знайдення речі, знайдення фізичної особи) (частина перша статті 1141) [4, ст. 1141].

Своєю чергою при оголошенні конкурсу його засновник бере на себе зобов'язання видати нагороду (премію) переможцю або переможцям відповідно до умов конкурсу (частина третя ст. 1151 ЦК України) [4, ст. 1151].

Водночас гра та парі також підлягають диференціації. В наукових джерелах відмічається, що поняття парі є ширшим за гру. Зокрема, за умовами парі кожна зі сторін зобов'язується у випадку вірності твердження іншої сторони щодо настання певної події сплатити на користь другої сторони визначену суму коштів або здійснити іншу дію [5, с. 9]. Загалом ж зобов'язання з гри та парі були відомі ще праву Стародавнього Риму в якому парі розглядалось як правочин з приводу зіткнення протилежних думок з метою закріплення їх правильності і вирішення спору на користь одного з учасників [3, с. 150].

Що ж стосується гри, то вона полягає в здійсненні її учасниками сукупності правомірних дій, що призводять до заздалегідь невизначеного результату в залежності від якого виникає право одержати винагороду. Також в юридичній літературі можна зустріти тезу про те, що гра, як діяльність, здійснювана для спільного проведення часу, обумовлює виграш або програш учасників [6, с. 309].

Водночас вже в цій частині можна вглядіти наявність схожих рис між окресленими зобов'язаннями. Зокрема, якщо парі полягає в підтвердженні або спростуванні твердження певної особи, а гра є різновидом парі [5, с. 15] й полягає у підтвердженні її припущення (виграш) або спростуванні такого припущення (програш), тоді виходить, що публічна обіцянка винагороди може слугувати формою для обрамлення правовідносин гри та парі. Зокрема, особа може пообіцяти винагороду за одержання іншою особою певного результату у грі. Наприклад, організатор тиру може пропонувати винагороду за «збиття» певної кількості мішеней або відповідно до однієї зі стародавніх забав організатор може помістити певне майно, наприклад, черевки чи рукавиці на вершині гладкого стовпа й пообіцяти, що це майно перейде у власність особи, яка зможе його дістати.

Що ж стосується конкурсу, то його сутність взагалі може становити гру, наприклад, командний вид спорту, а проведення конкурсу передбачати чемпіонат з визначенням переможця який і одержить приз.

Ураховуючи зазначене, слід більш ретельно диференціювати досліджувані правовідносини.

2. Порядок виникнення правовідносин.

В рамках загальнопоширеного наукового підходу до поділу зобов'язань на договірні та недоговірні в сучасній юридичній літературі активно підтримується думка, що підставою виникнення зобов'язань з публічної обіцянки винагороди виступає односторонній акт [7, с. 197], тобто односторонній правочин. Водночас відповідно до пануючої в цивілістиці думки підставою для виникнення зобов'язань гри та парі виступає цивільно-правовий договір [5, с. 9; 8, с. 12; 9, с. 29].

Поряд із цим критерій підстави не може вважатись однозначним фактором диференціації порядків виникнення обох досліджуваних моделей правовідносин.

При публічній обіцянці винагороди, незалежно від того чи пов'язана вона з проведенням конкурсу або ж не передбачає його реалізацію, лише власне публічна обіцянка має односторонній характер. Водночас, вона не зобов'язує інших осіб реагувати на таку обіцянку і не примушує їх до вступу у правовідношення. Лише волевиявлення інших зацікавлених осіб може призвести до формування цивільного правовідношення.

Так само і при виникненні цивільного правовідношення гри та парі ініціатором формування юридичних зв'язків може виступати конкретний суб'єкт цивільного права. Крім, того, пропозиція прийняти участь у грі може мати неперсоніфікований характер, тобто адресуватись невизначеному колу осіб і по суті оформлюватись публічною обіцянкою винагороди. При у цьому у випадку з публічною обіцянкою винагороди за результатами конкурсу сам конкурс може становити гру (чемпіонат).

Ураховуючи наведене, позиція деяких вчених, що зобов'язання з гри та парі виникають на підставі одностороннього правочину [1, с. 157] або системи односторонніх правочинів, які можуть послідовно вчинятись в тому числі організаторами та учасниками гри [9, с. 29] виглядає не менш дискусійно, ніж теза про те, що підставою виникнення таких відносин цивільних правовідносин виступає лише цивільно-правовий договір.

Водночас окреслене демонструє лише схожі риси механізму виникнення цивільного правовідношення з публічної обіцянки винагороди та договірному порядку виникнення зобов'язання з гри та парі. слід визнати, що зобов'язання з гри та парі дійсно можуть виникати на підставі договору, що укладається безпосередньо між гравцями або ж між організатором гри та її гравцями. Своєю чергою публічна обіцянка винагороди може виступати способом налагодження юридичних зв'язків між суб'єктами цивільного права як щодо гри та парі, так і стосовно інших за характером суспільних зв'язків. Проте на відміну від договору, умови якого можуть бути конкретизовані, умови завдання зміні не підлягають, а пропозиція виконати завдання або прийняти участь у конкурсі адресується переважно невизначеному колу осіб.

3. Суб'єктний склад правовідносин.

Учасниками правовідносин з публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу виступають особа, яка пообіцяла винагороду, а також особа (особи), яка виконала завдання і передала його результат. Своєю чергою учасниками правовідносин з публічної обіцянки за результатами конкурсу виступає засновник конкурсу, а також учасники конкурсу. За своєю природою конкурс є організованим заходом у зв'язку з цим відносини між засновником конкурсу та його учасниками виникають вже на стадії його проведення. Визначення переможців конкурсу лише обумовлює встановлення суб'єктів на користь яких засновник зобов'язаний виконати обов'язок майнового або заохочувального характеру.

Положення чинного цивільного законодавства України не встановлюють обмежень щодо можливості участі

у відповідних правовідносин на стороні одного з учасників лише фізичних або лише юридичних осіб. У зв'язку з цим як особою, яка пообіцяла винагороду, так і особою, яка виконала завдання чи приймає участь у конкурсі може бути як фізична, так і юридична особа. Обмеження щодо суб'єктного складу можуть визначатись лише характером самого завдання або конкурсу. Зокрема, якщо конкурс має особистий характер і полягає, наприклад, в участі в певному індивідуальному виді спорту, тоді його учасником може бути лише фізична особа.

Своєю чергою в наукових джерелах активно «культивується» і поширюється положення про те, що сторонами договору гри зазвичай виступають організатор гри й учасник гри (гравець) [6, с. 308; 9, с. 29]. Водночас необхідно погодитися з Н.Р. Майданик, що учасниками зобов'язань із гри та парі можуть бути і лише фізичні особи, зокрема, коли такі зобов'язання виникають без участі професійного організатора гри, тобто за межами грального закладу [1, с. 157].

Водночас у цій частині відносини з гри та парі можуть ставати предметом окремого спеціального правового регулювання. Якщо гра має азартний характер, положення законодавства можуть встановлювати вимогу ліцензування відповідної діяльності і визначати вимоги до організовано-правової форми здійснення такої діяльності організатором, вимоги до нерухомого майна, де здійснюється гра, до статутного капіталу, а також до обладнання приймання, обліку та обробки ставок [10, с. 76]. Гравцями можуть як фізичні особи, так і юридичні особи, наприклад, спортивні клуби.

4. Об'єкт і зміст правовідносин

Підтримуючи розмежування юридичного (поведінка учасників цивільного правовідношення) та матеріального (річ або інше благо) об'єкта цивільних правовідносин [11, с. 221], констатуємо, що у зобов'язаннях з публічної обіцянки винагороди юридичним об'єктом виступає передача особою, яка пообіцяла винагороду, особі (особам), яка виконала завдання або переможцю конкурсу власне обумовленої винагороди. Матеріальним об'єктом таких правовідносин виступає власне результат виконання завдання, якщо він являє собою річ або інше майнове благо, та винагорода, яка, зазвичай, має матеріальний характер.

З наведеного випливає, що у зобов'язаннях з публічної обіцянки винагороди особа має право виконати завдання або прийняти участь у конкурсі. При передачі результату завдання або у випадку перемоги у конкурсі вона має право вимагати передачі їй винагороди. Своєю чергою особа, яка пообіцяла винагороду, зобов'язана передати її.

Юридичним об'єктом зобов'язання з гри та парі виступає власне участь особи у грі чи парі, а також передача переможцю стороною, яка програла гру чи парі або організатором гри виграшу. Матеріальним об'єктом таких правовідносин виступає власне виграш, який, зазвичай, має майновий характер. Водночас гра може пов'язуватись з суто «спортивним інтересом» і не передбачати одержання переможцем винагороди. Крім того, в якості нагороди може виступати визнання особи переможцем.

В окресленому також можна вгледіти спільні ознаками між зобов'язаннями з публічної обіцянки винагороди та зобов'язанням з гри та парі.

Водночас, вважаємо, що саме в частині об'єкта відповідних зобов'язань, а також динамічних властивостей їх змісту можна вгледіти певні специфічні риси правовідносин з гри та парі.

Стосовно об'єкта слід зважати на мету встановлення правовідносин. Обидва види зобов'язань є результатом цілеспрямованої і усвідомленої поведінки їх учасників, а тому кожен із них, вступаючи у такі правовідносини, перевищує певну мету.

Як випливає зі змісту ст. 1141 ЦК України, особа, яка обіцяє винагороду без оголошення конкурсу, бажає одержати певне благо, зокрема річ, інформацію тощо, за що і передає

виконавцю винагороди. При оголошенні конкурсу винагорода встановлюється за перемогу. Засновник конкурсу, не набуває прав на предмети, що передаються на конкурс.

У випадку з грою та парі це питання вирішується дещо по-іншому. Зокрема, якщо гра не має азартного характеру, її метою може бути задоволення власних немайнових потреб [5, с. 9], зокрема морального задоволення, що не передбачає надання одним учасником іншому певного майнового блага, хоча гра може передбачати визначення переможця. Парі ж за своїм характером також передбачає визначення переможця, однак винагорода переможця може мати моральний характер і полягати в самому факту визнання його таким.

Однак, якщо йдеться про азартну гру, тоді окреслено знаходить конкретизацію. Як зазначає Д.Г. Мулявка, гральний бізнес заснований на поєднанні двох взаємозалежних задач – придбанні матеріальних благ і задоволенні власних потреб, що полягають у бажанні досягти певного стресового стану [12, с. 62]. азартні ігри характеризуються майновим наданням учасником, який програв, на користь особи, яка виграла. Іншими словами, в азартній грі переможець, зазвичай, не тільки не втрачає в майновому плані, проте навпаки, збагачує свою майнову сферу за рахунок переможеного. Переможений же гравець, зазвичай, втрачає матеріальні блага, надані для гри (ставку, внесок тощо).

Окреслена специфіка азартної гри загалом може бути перенесена на порядок виникнення правовідносин з публічної обіцянки винагороди та на зміст таких правовідносин. Однак, зміст глави 78 ЦК України дає змогу стверджувати, що це обумовлюється переважно диспозитивними засадами цивільного права. Відповідна конструкція не проектувалась спеціально під азартні ігри. Наприклад, досить гармонійно виглядає внесення учасниками конкурсу певного внеску для участі в ньому. Однак, одержання особою, яка публічно пообіцяла винагороду без оголошення конкурсу, певного майнового блага для участі у виконанні завдання виглядає досить нетипово, хоча загалом і є можливим.

Стосовно динаміки слід зазначити, що як зобов'язання з публічної обіцянки винагороди, так і зобов'язання з гри та парі наділені умовністю [13, с. 88]. Особа, яка пообіцяла винагороду, зобов'язана надати її лише за умови виконання певним суб'єктом завдання і передачі його результату такій особі або за умови здобуття призових місць у конкурсі. Своєю чергою організатор гри або переможена особа зобов'язані виконати свій обов'язок з передачі виграшу за умови, якщо особа виграла у відповідній грі.

Поряд із цим в сучасній науковій літературі вказується на те, що правовідносини з гри та парі виникають на підставі так званих алеаторних або ризикових правочинів [2, с. 115]. В основі гри та парі, як зазначає В.В. Логвиненко, лежить ризик, який визначає, що залежно від обставин виграє одна й одночасно програє інша сторона [14, с. 160]. Водночас вважаємо, що досить точно алеаторність (ризиковість) правочину розкриває М.М. Великанова, зазначаючи, що за такими правочинами в залежність від ризику поставлено розмір чи саме існування зустрічного надання [15, с. 53]. Іншими словами, ризиковістю в такому розумінні характеризуються, зазвичай, азартні ігри, які передбачають здійснення гравцем певного майнового надання і залежність збільшення розміру такого надання або його втрати від виграшу або програшу відповідно.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений науковий аналіз дає можливість стверджувати, що публічна обіцянка винагороди може виступати платформою для встановлення правовідносин з гри та парі, хоча останні також можуть виникати і на підставі цивільно-правового договору. така юридична платформа практично повністю забезпечує всі можливості варіації виникнення правовідносин гри та парі, зокрема як при їх неазартній, так і азартній природі. Хоча саме азартні ігри, які передбачають здійснення гравцем (гравцями) певного майнового надання на користь іншого гравця чи органі-

затора гри і визначають залежність збільшення майнової сфери такого гравця або втрати надання від результатів гри, найбільше демонструють ту обставину, що конструкція порядку правостановлення з публічної обіцянки винагороду не проектувалась спеціально для виникнення зобов'язань з гри та пари, проте може бути використана і для цієї мети. окреслена платформа правостановлення, зазвичай, використовується для одержання особою, яка пообіцяла винагороду, певного блага від виконання завдання, взамін передачі виконавцю винагороду, або проведення конкурсу, що не завжди має характер гри.

Наприклад, лотерея як різновид групової або масової гри [5, с. 13], за характером конструктивних особливостей

порядку правостановлення і специфіки породжуваних при її здійсненні правовідносин, являє собою «гібрид» гри та публічної обіцянки винагороду. Засновник лотереї публічно обіцяє визначену винагороду, розмір якої може збільшуватись від початкового розміру, в залежності від настання певних обставин – випадання виграшу на певний лотерейний квиток. Обіцянка має публічний характер. Правила участі визначаються правилами лотереї. Сама ж гра має ризиковий характер. Її специфікою є те, що для участі гравець повинен купити лотерейний квиток, тобто, по суті, здійснити внесок, а збільшення його майнової сфери або втрата вкладених коштів залежить від виграшу або програшу відповідно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Майданик Н.Р. Натуральні зобов'язання в цивільному праві України: системність класифікація, види. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія «Право»*. 2015. Вип. 35. Ч. 1. Т. 1. С. 155–159.
2. Филатова У.Б., Лагунова Е.А. Анализ правового регулирования игр и пари в российском и иностранных правовых порядках. *Сибирский юрид. вестн.* 2016. № 4 (75). С. 115–122.
3. Логвиненко В.В. Актуальні питання еволюції правового регулювання букмекерської діяльності та договорів азартної гри. *Європейські перспективи*. 2014. № 8. С. 148–155.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відом. Верхов. Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356 (із змінами).
5. Неруш М.Ю. Игры и пари (гражданско-правовой и криминалистический аспекты) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2003. 25 с.
6. Фавстіна М.В., Гончарова А.В. Азартна гра: цивільно-правова регламентація. *Діяльність органів публічної влади щодо забезпечення стабільності та безпеки суспільства*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 21–22 трав. 2015 р.). Суми, 2015. С. 307–310.
7. Ігнатенко В.М. Місце і структура інституту позадоговірних зобов'язань в зобов'язальному праві України. *Вісн. Хмельницьк. ін-ту регіон. управління та права*. 2002. № 2. С. 195–198.
8. Царук О.В. Становлення і розвиток зобов'язального права на території Західної України у складі Польщі (1921–1939 рр.) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2016. 18 с.
9. Гончарова А.В., Фавстіна М.В. Правова природа виникнення зобов'язань з гри й пари: теоретичне формулювання та правові колізії. *Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія «Право»*. 2015. Вип. 31, т. 2. С. 28–30.
10. Ерыгин Д.А. Ведение букмекерского бизнеса в России, Беларуси и Великобритании: основные требования и практические проблемы. *Вопросы рос. юстиц.* 2020. № 5. С. 72–90.
11. Иоффе О.С. Советское гражданское право. Москва : Юрид. лит., 1967. 494 с.
12. Мулявка Д.Г. Гармонізація правового регулювання азартних ігор в Україні та ЄС. *Юрид. наук. електрон. журн.* 2016. № 1. С. 61–64. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2016/18.pdf (дата звернення: 25.01.2021).
13. Карапетов А.Г. Условные права и обязанности: обзор проблемных вопросов применения ст. 157 и 327 ГК РФ. *Вестн. экономич. правосудия Российской Федерации*. 2017. № 6. С. 71–128.
14. Логвиненко В.В. Поняття і цивільно-правова сутність договору пари в букмекерській діяльності. *Наше право*. 2014. № 9. С. 158–165.
15. Великанова М.М. Ризик в алеаторних та мінових договорах. *Наук. вісн. публіч. та приват. права*. 2018. Вип. 1. Т. 1. С. 52–56.